

ΔΗΜΟΚΡΙΤΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΘΡΑΚΗΣ
DEMOCRITUS UNIVERSITY OF THRACE

Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης
Σχολή Κλασικών και Ανθρωπιστικών Σπουδών
Τμήμα Γλώσσας, Φιλολογίας και Πολιτισμού Παρευξείνιων Χωρών

Πρόγραμμα Μεταπτυχιακών Σπουδών
‘Συγκριτική Φιλολογία στον Παρευξείνιο Χώρο’

Επιδημία και Λογοτεχνία στις χώρες του Εύξεινου Πόντου

Διαδικτυακό Διεθνές Συνέδριο
Κομοτηνή, 14-15 Οκτωβρίου 2022

ΠΕΡΙΛΗΨΕΙΣ ΑΝΑΚΟΙΝΩΣΕΩΝ

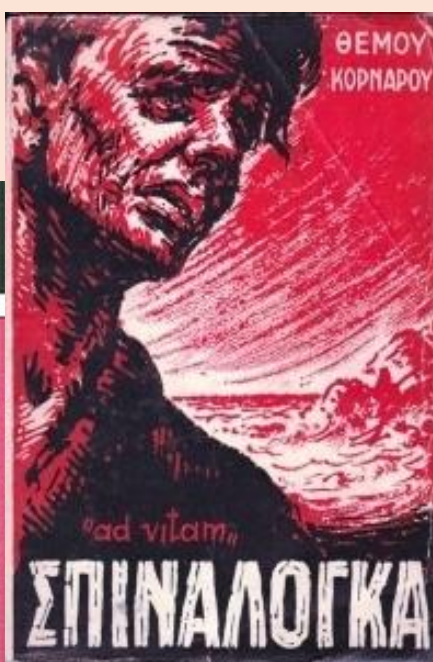

Η ταυτότητα του λεπρού στις νουβέλες *Άρρωστη πολιτεία* και *Σπιναλόγκα: ad vitam*

Aslı ÇETE

asli.cete@istanbul.edu.tr

Η έννοια της επιδημίας, από τη αρχαιότητα ως τις μονοθεϊστικές θρησκείες, προσλαμβάνονταν ως θεϊκή τιμωρία. Η λέπρα ή η νόσος του Χάνσεν, παρόλο που αργότερα ανακαλύφθηκε ότι δύσκολα μεταδίδεται, υπήρξε μια από τις πιο στιγματισμένες επιδημικές ασθένειες των περασμένων εποχών. Ο λεπρός-άρρωστος υπήρξε έμβλημα της παραμόρφωσης και της σήψης, όχι μόνο της σωματικής αλλά και της ηθικής. Έτσι, αποκλείστηκαν οι λεπροί στα νησιά ή στα ιδρύματα για την προφύλαξη της κοινωνίας και του «υγιούς» ατόμου-πολίτη από τη διαφθορά και τη σήψη που μπορεί να προκαλέσει ο λεπρός. Κάθε είδους ταυτότητα, και η ταυτότητα του υγιούς ατόμου, χρειάζεται την ύπαρξη ή τον αποκλεισμό ενός «άλλου» ή «άλλων». Όπως έχει δείξει η θεωρία του J. Derrida, η συγκρότηση μιας ταυτότητας απαιτεί τα αντιθετικά ζευγάρια, όπως τα «γυναίκα-άντρας», «λευκός-μαύρος», «Δύση-Ανατολή», ή «υγιής-άρρωστος», κ.ο.κ. Στην παρούσα μελέτη θα εξεταστούν δύο νουβέλες ως προς τη Σπιναλόγκα και τους λεπρούς: η *Άρρωστη Πολιτεία* (1914) της Γαλάτειας Καζαντζάκη και η *Σπιναλόγκα: Ad vitam* (1933) του Θέμου Κορνάρου. Θα καταβληθεί προσπάθεια να απαντηθούν οι εξής ερωτήσεις: Πώς αντιμετωπίζεται η αρρώστια; Πώς ο λεπρός-άρρωστος συγκροτεί τη δική του ταυτότητα, και πώς αντιλαμβάνεται τους άλλους λεπρούς-άρρωστους του νησιού;

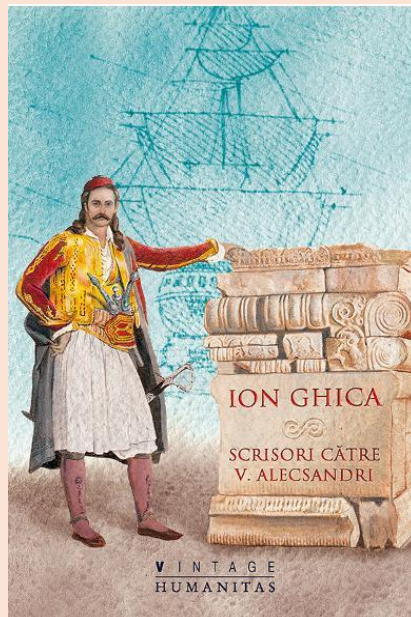
Η Aslı Çete σπούδασε νέα ελληνική γλώσσα και λογοτεχνία στο Πανεπιστήμιο της Άγκυρας και στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης. Εργάζεται στο Τμήμα Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας του Πανεπιστημίου İstanbul.

**Η φρικτή πανούκλα του Καρατζά Βόδα στο Βουκουρέστι (1812-1814)
σύμφωνα με τις ιστορικές πηγές και τα πεζογραφήματα του Ion Ghica**

Tudor DINU

t_dinu@yahoo.com

Η πιο φρικτή πανούκλα που έχει πλήξει ποτέ τις Ρουμανικές Χώρες, εκείνη της ηγεμονίας του Ιωάννη Γεωργίου Καρατζά, θέρισε κατά τη διάρκεια μιας διετίας (1812-1814) το εν τρίτο του πληθυσμού του Βουκουρεστίου (πάνω από 10.000 ζωές) και επομένως παρέμεινε μέχρι τώρα ανεξίτηλα γραμμένη στη μνήμη των κατοίκων της ρουμανικής πρωτεύουσας. Παρ' όλα αυτά ο αριθμός των ιστορικών πηγών που την αναφέρουν είναι απροσδόκητα περιορισμένος και μάλιστα αυτές περιλαμβάνουν κατά πλειοψηφία γενικές και αόριστες πληροφορίες. Επιπρόσθετα, ακόμα και οι συγγραφείς οι οποίοι τοποθετούν τη δράση των έργων τους σ' εκείνη την εποχή, όπως ο Nicolae Filimon, αποσιωπούν παντελώς την πανούκλα σαν να επιθυμούσαν οι τόσο πρόσφατες και επώδυνες μνήμες της να σβήσουν και τα ανοικτά ακόμα τραύματα να επουλωθούν γρήγορα. Υπάρχει όμως μια εξαίρεση: στο πεζογράφημά του *Από την εποχή του Καρατζά Βόδα...* ο κυβερνήτης της Σάμου (1853-1859) Ion Ghica δεν διστάζει να διαγράψει μια σύντομη, αλλά συνταρακτική εικόνα της νόσου, η οποία δεν μπορεί να αφήσει αδιάφορο κανέναν αναγνώστη. Όσον μας αφορά, στην παρούσα ανακοίνωση θα προσπαθήσουμε να αναπαραστήσουμε την πορεία της επιδημίας και τις συνέπειές της βάσει όλων των διαθέσιμων πηγών, καθορίζοντας ταυτόχρονα σε ποιο βαθμό οι πληροφορίες που παρέχει ο Ion Ghica είναι αξιόπιστες ιστορικά ή έχουν διαστρεβλωθεί για λογοτεχνικούς σκοπούς.

Ο Tudor Dinu είναι τακτικός καθηγητής νεοελληνικών σπουδών του Πανεπιστημίου Βουκουρεστίου και επίτιμος διδάκτορας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης. Η ερευνητική του δραστηριότητα αφορά κυρίως την ιστορία και τον πολιτισμό των Παραδουνάβιων Ηγεμονιών κατά την περίοδο 1600-1850.

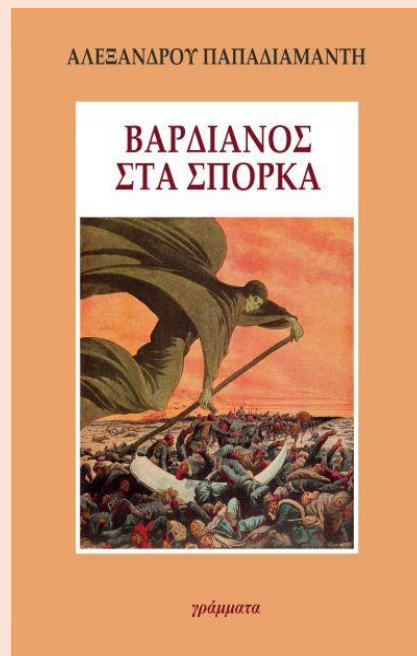
Η Φόνισσα του Παπαδιαμάντη – συνέχεια του Βαρδιάνου στα σπόρκα;

Fatima ELOEVA
fatimaeloeva@yandex.ru

Το 1990 ο Φράνσις Φουκουγιάμα εξέδωσε το βιβλίο όπου έκανε την γνωστή του δήλωση για το τέλος της ιστορίας. Αλλά όπως διαπιστώνουμε, τα λόγια του Φουκουγιάμα έδωσαν στην Ιστορία μια πρόσθετη ενθάρρυνση και ένα κίνητρο να μας αποδείξει ότι δεν σκόπευε καθόλου να τελειώσει. Αντίθετα, αυτή έκανε μια απότομη στροφή και επέστρεψε ξανά στα βασικά και αποκαλυπτικά θέματα με τα οποία ξεκίνησε, τουλάχιστον η ευρωπαϊκή λογοτεχνία (εννοούμε την *Ιλιάδα* του Ομήρου) - όπου οι πρωταγωνιστές από την αρχή της αφήγησης βρίσκονται αντιμέτωποι με δύο κακοτυχίες-τιμωρίες που πλήττουν την ανθρωπότητα- τον πόλεμο και τον λοιμό. Είναι ολοφάνερο ότι μπορούμε να μιλήσουμε για την τυπολογία αντιμετώπισης αυτών των ακραίων καταστάσεων στην παγκόσμια και ελληνική λογοτεχνία, που παρουσιάζει ένα ανεξάντλητο θέμα.

Ο πόλεμος και η επιδημία μας κάνουν να επιστρέψουμε πίσω και να συλλογιστούμε τα μεταφυσικά θέματα, και αυτός ο συλλογισμός (ή να το διατυπώσουμε καλύτερα, η διαδικασία του να συλλογίζεται κανείς τα αποκαλυπτικά θέματα) παρουσιάζει per se μια πιθανή λύση.

Στην παρούσα ανακοίνωση θα μιλήσω για τις δύο διαφορετικές προσεγγίσεις προς το θέμα της επιδημίας - το μυθιστόρημα του Παύλου Μάτεσι *Graffito* όπου ο Μάτεσις μας δίνει μια πολύ απρόοπτη παραλλαγή αντιουτοπίας και το έργο του Αλέξανδρου Παπαδιαμάντη *Ο βαρδιάνος στα σπόρκα*. Θα γίνει μια προσπάθεια να συνδυάσουμε τον χαρακτήρα της Σκεύως με την πασίγνωστη Φραγγογιαννού από τη *Φόνισσα του Παπαδιαμάντη*.

Η Fatima Eloeva είναι Καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο του Βίλνιους (Λιθουανία). Αποφοίτησε από το Τμήμα Αλβανικής Φιλολογίας του Πανεπιστημίου της Αγίας Πετρούπολης. Είναι ιδρύτρια του Τμήματος Βυζαντινών και Νεοελληνικών Σπουδών της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου της Αγίας Πετρούπολης.

**Οι «ασθένειες» της ψυχής στην ελληνική ποίηση
από τις πρώτες δεκαετίες του 20ού αιώνα**

Fotini HRISTAKOUDI-KONSTANTINIDOU
fotiny_christakoudy@hotmail.com

Το σημασιολογικό πεδίο που καλύπτει η μελέτη εξερευνά το θέμα των «ασθενειών» της ψυχής, όπως τις βίωσε η ελληνική ποίηση στις αρχές του 20ού αιώνα και τις ερμήνευσε στην τέχνη μέσα από το μοτίβο της μάσκας. Ανιχνεύουμε παραδείγματα ψυχοσυναισθηματικής μετωνυμίας, η οποία επιβαρύνει την μεταφορική έννοια «μάσκα» με διπλή σημασιολογία μέσα από το έργο των Ελλήνων ποιητών των πρώτων δεκαετιών του 20ού αιώνα. Αφενός, μέσα από τη μεταμορφωτική δύναμη της μάσκας ξεφεύγει κανείς από την ασχήμια της πραγματικότητας. Η μάσκα διαγράφει «το γκρίζο» μέσω της ευκαιρίας που δίνει για την εκδήλωση ενός alter ego – καλύτερου, πιο όμορφου και πιο χαρούμενου από τον πραγματικό εαυτό του λυρικού ήρωα. Αφετέρου, στην ιδέα της μάσκας είναι ριζωμένη η κατηγορία προς την άψυχη και χυδαία κοινωνία, στερημένη από φαντασία και βυθισμένη σε έναν σκληρό υλισμό. Αυτή η μομφή, από την οποία αφθονεί η ποίηση ενός ποιητή σαν τον Καρυωτάκη, βρήκε την εικονική της αντιστοιχία σε μια σειρά από αντι-ήρωες, υποστάσεις απροθυμίας, αδράνειας, απροσωπίας – μαριονέτες, κλόουν, υπαλλήλους κ.λπ. Στην κατεύθυνση της πρώτης τάσης ανήκουν τα ονόματα των ποιητών Ρ. Φιλύρα, Ν. Λαπαθιώτη, Κ. Ουράνη, ενώ κλασικό παράδειγμα της δεύτερης κατηγορίας ψυχοποιητικής αντίδρασης παραμένουν τα έργα του Κ. Καρυωτάκη.

Η Fotini Hristakoudi-Konstantinidou είναι Αναπληρώτρια καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο της Σόφιας (Βουλγαρία). Σπούδασε Βαλκανιολογία και Αγγλική φιλολογία στο Πανεπιστήμιο της Σόφιας «Αγ. Κλίμεντ όχριντσκι». Είναι διδάκτωρ της Θεωρίας της λογοτεχνίας.

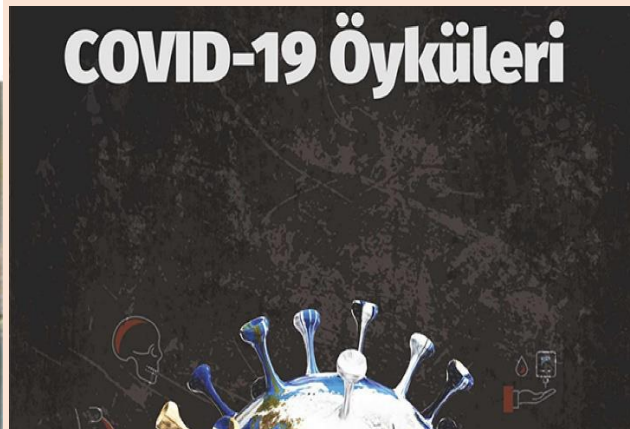
**Η αντανάκλαση της πανδημίας του κορονοϊού στη λογοτεχνία:
Συγκριτική μελέτη τεσσάρων επιλεγμένων διηγημάτων
από την ελληνική και την τουρκική λογοτεχνία**

İbrahim KELAĞA AHMET
ikelaga@hotmail.com

Η λογοτεχνία, που στην ιστορική της διαδρομή σχεδόν ποτέ δεν έμεινε αδιάφορη μπροστά σε γεγονότα που συγκλόνισαν τις ανθρώπινες κοινωνίες, φυσικά και δεν θα μπορούσε να αδιαφορήσει για τις επιδημίες και τις συνέπειές τους για τον άνθρωπο. Καθώς οι ασθένειες αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι της ανθρώπινης ζωής, έτσι και το θέμα της επιδημίας απαντάται διαχρονικά σε διάφορα είδη της λογοτεχνίας. Πιο συγκεκριμένα, επιδημίες ή πανδημίες όπως η πανώλη, η χολέρα και η ισπανική γρίπη που προκάλεσαν μαζικές απώλειες σε ανθρώπινες ζωές αποτέλεσαν, για παράδειγμα, προσφιλή θέματα των λογοτεχνών κάθε εποχής, δίνοντας έμπνευση για λογοτεχνικά έργα εκ των οποίων αρκετά διατηρούν μέχρι τις μέρες μας την διαχρονική τους αξία. Τα λογοτεχνικά έργα που έχουν ως αντικείμενό τους επιδημίες παρουσιάζουν μια σειρά από κοινά μοτίβα. Αν και δεν μπορούμε να μιλήσουμε για απόλυτη ομοιομορφία στη διαχείριση του θέματος, εντούτοις είναι δυνατόν να ανιχνεύσουμε μια σειρά αναλογιών και διαφορών ανάμεσά τους. Πρωταρχικής σημασίας κοινό γνώρισμα των κειμένων που πραγματεύονται τις επιδημίες είναι η λειτουργία της επιδημίας ως αφηγηματικού πλαισίου, κεντρικής θεματικής ή και επιμέρους μοτίβου ανάλογα με την προτίμηση του συγγραφέα. Στα λογοτεχνικά κείμενα η επιδημία μπορεί να κατονομάζεται ή να προσδιορίζεται με τη χρήση πιο γενικών όρων.

Στην παρούσα ανακοίνωση θα μελετήσουμε συγκριτικά τέσσερα διηγήματα που πραγματεύονται την πανδημία του κορονοϊού. Τα δύο από τα διηγήματα αυτά είναι από την σύγχρονη ελληνική λογοτεχνία, με συγγραφέα τον Περικλή Σφυρίδη. Το πρώτο διήγημα φέρει τον τίτλο «Πανικός» και το άλλο «Συμπτώματα καραντίνας» και συμπεριλαμβάνονται στη συλλογή *Συμπτώματα καραντίνας και άλλα διηγήματα* που εκδόθηκε το 2021 από την Εστία. Τα άλλα δύο διηγήματα είναι από την σύγχρονη τουρκική λογοτεχνία. Το πρώτο φέρει τον τίτλο «Παντόφλες μωρού, αφόρετες» (Bebek Patikleri Hiç Giyilmemiş) με συγγραφέα την Şerife Güze και το άλλο φέρει τον τίτλο «Δεκατέσσερις» (On Dört) με συγγραφέα την Aysel Kaymaz. Συμπεριλαμβάνονται στη συλλογή διηγημάτων με τίτλο *Διηγήματα του COVID-19 (COVID-19 Öyküleri)* που εκδόθηκε τον Νοέμβριο του 2020 από τις Πανεπιστημιακές Εκδόσεις του Πανεπιστημίου Ινονού που βρίσκεται στη Μαλάτεια. Πρόκειται για μια συλλογή που περιέχει συνολικά 34 διηγήματα τα οποία γράφτηκαν κατόπιν προκήρυξης διαγωνισμού συγγραφής διηγήματος με θέμα την πανδημία. Τα δύο αυτά διηγήματα που θα μελετήσουμε από τη τουρκική λογοτεχνία διακρίθηκαν στο διαγωνισμό και μοιράστηκαν την πρώτη θέση.

Κεντρική θεματική και στα τέσσερα διηγήματα είναι η πανδημία του κορονοϊού. Θα δούμε πώς αποτυπώθηκε στην καθημερινότητα των κεντρικών προσώπων των διηγημάτων η δύσκολη περίοδος που ζήσαμε και εξακολουθούμε να αντιμετωπίζουμε τα τελευταία δύομιση χρόνια.

Ο İbrahim Kelađa Ahmet σπούδασε νομικά στο Πανεπιστήμιο της Άγκυρας και έκανε διδακτορικό στη γλωσσολογία στο ίδιο πανεπιστήμιο. Είναι αναπληρωτής καθηγητής στον τομέα Νεοελληνικής Γλώσσας και Λογοτεχνίας του Πανεπιστημίου Trakya στην Αδριανούπολη.

«Ζωή εξ αποστάσεως»: σύγχρονη ρωσική λογοτεχνία της μετα-πανδημίας

Ksenia KLIMOVA

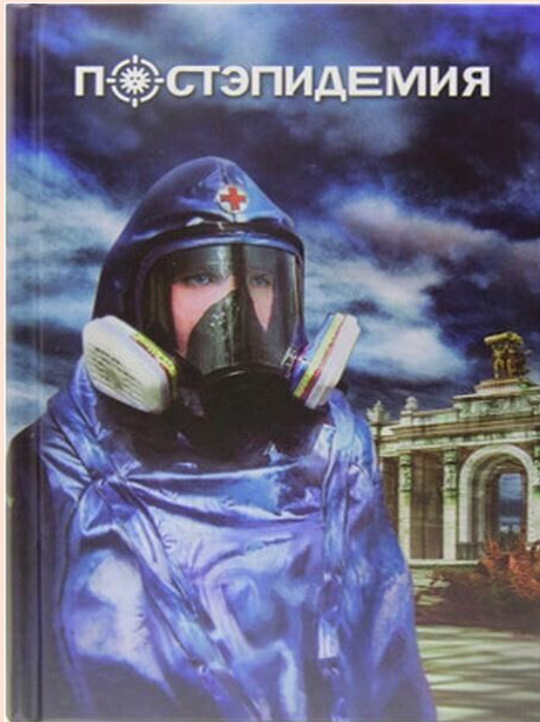
kaklimova@gmail.com

Ο κορωνοϊός έχει αλλάξει όλον τον κόσμο και έχει επηρεάσει την τέχνη γενικώς και ιδιαίτερα τη λογοτεχνία. Η πανδημία που βίωσε όλη η ανθρωπότητα είναι σίγουρα μια τραγωδία, αλλά η ρωσική λογοτεχνία ήταν τραγική και από μόνη της. Στην εποχή μας, με τη λατρεία της αχαλίνωτης κατανάλωσης, μέχρι πρόσφατα κυριαρχούσε η πεποίθηση ότι ο άνθρωπος μπορεί να κάνει τα πάντα, ότι υπάρχει χάπι για οποιαδήποτε ασθένεια και κάθε κατάσταση είναι επιλύσιμη, διαγραμμαμένη. Μπροστά στον κορωνοϊό η ανθρωπότητα για πρώτη φορά μετά από πολλά χρόνια αποδείχτηκε ανίσχυρη.

Η πολιτική, η ιατρική και η ψυχολογική κατάσταση στην οποία βρέθηκε ο σύγχρονος άνθρωπος, αντικατοπτρίζεται στην πρόσφατη ρωσική λογοτεχνία. Κορυφαίοι Ρώσοι συγγραφείς δημιούργησαν πολλά κείμενα, κυρίως διηγήματα και δοκίμια, ανταποκρινόμενοι στα τρέχοντα γεγονότα που λαμβάνουν χώρα τόσο στην πατρίδα τους όσο και σε όλο τον κόσμο. Ένα από τα σημαντικότερα βιβλία είναι η συλλογή διηγημάτων *PostEpidemic* («Μετα-πανδημία») με είκοσι εκδοχές του μέλλοντος που παρουσιάζονται από διακεκριμένους συγγραφείς όπως ο Βαντίμ Πανόφ, ο Σεγκέι Λουκιάνενκο, ο Γιούρι Μόρι, η Ευγενία Κρέτοβα και άλλοι. Είναι χαρακτηριστικό πως αυτό το έργο ξεκίνησε αρχικά στο Διαδίκτυο και ύστερα μεταφέρθηκε σε έντυπη μορφή, έχοντας γίνει ένα από τα σημαντικότερα γεγονότα στον κόσμο της ρωσικής λογοτεχνίας.

Μία άλλη εξίσου σημαντική τάση είναι η μεταφορά του είδος του διαδικτυακού δοκιμίου σε χάρτινη μορφή, δηλαδή σε χάρτινο βιβλίο, χαρακτηριστικό παράδειγμα του οποίου αποτελεί η συλλογή *Εξ αποστάσεως* των Γιούρι Βάφιν και Αντόν Σατρόφ. Πρόκειται για ένα περίεργο είδος - δοκίμιο με στοιχεία μυθοπλασίας. Αποτελεί ένα σημαντικό γεγονός τόσο για τη λογοτεχνία της πανδημίας όσο και για την αλληλεπίδραση της διαδικτυακής και της «παραδοσιακής» λογοτεχνίας.

Σε αυτές τις ρωσικές λογοτεχνικές τάσεις της τελευταίας τριετίας θα είναι αφιερωμένη η ομιλία μου.

ЮРИЙ ВАФИН

АНТОН ШАТРОВ

УДАЛЕННО

12 историй

© ГОБОРИТ ВАФИН

Η Ksenia Klimova είναι Αναπληρώτρια καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο Λομονόσοφ της Μόσχας. Αποφοίτησε από το Τμήμα Βυζαντινής και Νεοελληνικής Φιλολογίας του Κρατικού Πανεπιστημίου Λομονόσοφ της Μόσχας. Η διδακτορική διατριβή της έχει ως θέμα το νεοελληνικό μυθολογικό λεξιλόγιο σε σύγκριση με το βαλκανο-σλαβικό.

Ψυχαναλυτική προσέγγιση της ασθένειας στα βιβλία ενός κλασικού Έλληνα συγγραφέα και μιας σύγχρονης δημιουργού. Ο ανήφορος του Ν. Καζαντζάκη και Στην εντατική της Βέρας Παύλου

Zdravka MIHAYLOVA
zdramixevge@gmail.com

Το θέμα για την ασθένεια, τον πόνο και την ίαση έχει πλούσιες και μακρινές καταβολές στην ιστορία της λογοτεχνίας. Οι επιδημίες και οι πανδημίες έχουν εμπνεύσει λαμπρά δείγματα τόσο της αρχαίας γραμματείας (Ομήρου *Ιλιάδα*), όσο και της κλασικής ευρωπαϊκής (το *Δεκαήμερο* του Βοκάκιου, το *Γλέντι στον καιρό της πανούκλας* του Πούσκιν, το διήγημα «Η μάσκα του κόκκινου θανάτου» του Έντγκαρ Άλλαν Πόε, το διήγημα του Τσέχοφ «Τύφος», την *Πανούκλα* του Καμύ, τη *Λευκή Μάστιγα*). Από τη βαλκανική λογοτεχνία θα δώσουμε ως παράδειγμα το διήγημα “През чумабото”/“Μέσα από το θανατικό” του Βούλγαρου συγγραφέα του Μεσοπολέμου, Γιορντάν Γιόβκωβ, ενώ υπάρχουν και πολλές άλλες αναφορές στο θέμα.

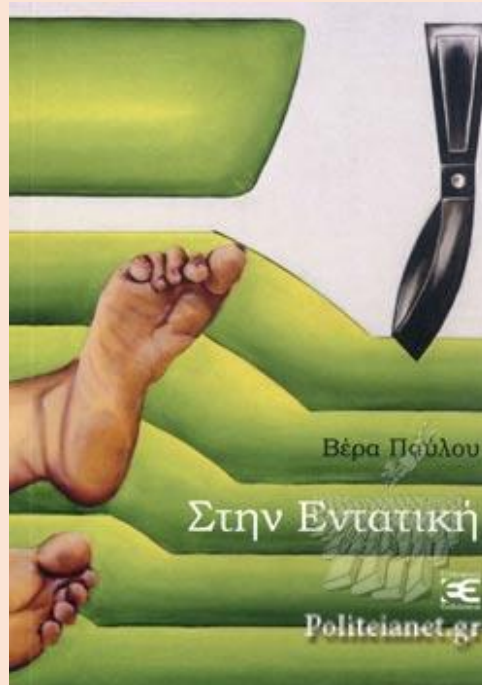
Η ψυχανάλυση ως θεραπευτική προσέγγιση για την απομάκρυνση μιας αρρωστημένης κατάστασης απαντά στα έργα σειράς συγγραφέων. Θα σταθούμε στο επεισόδιο που περιγράφει ο Καζαντζάκης στο ανέκδοτο ακόμα στα ελληνικά μυθιστόρημά του *Ο ανήφορος* (πρόκειται να κυκλοφορήσει τον Οκτώβριο από τις εκδ. Διόπτρα/, βουλγάρικη έκδοση Н. Казандзакис „Стръмнина, изд. „Ентусиаст“, 2022, прев. Н. Костов, под редакцията на Здр. Михайлова), στο οποίο ο Κρήτας συγγραφέας περιγράφει το περιστατικό της λεγόμενης «αρρώστιας των ασκητών της ερήμου της Θηβαΐδας» από την οποία πάσχει ο πρωταγωνιστής του, ο οποίος έχει πολλές αυτοβιογραφικές αναφορές και στοιχεία. Η υπόθεση εκτυλίσσεται στον Β΄ Παγκόσμιο πόλεμο. Το πρόσωπο του πρωταγωνιστή του βιβλίου, του Κοσμά, καλύπτεται με ένα εξάνθημα, μια «μάσκα φριχτή, δεν ήταν πια τούτο ανθρώπινο πρόσωπο”. Έχοντας διαβάσει στην τοπική εφημερίδα “πως ένας περίφημος Βιεννέζος Οβραίος γιατρός, που διώχτηκε από την πατρίδα του κατέφυγε στην Αγγλία”, ο Κοσμάς ζητάει την ιατρική του συμβουλή και του αποκαλύπτεται «η κυριαρχία της ψυχής απάνω στο σώμα” με την οποία ερμηνεύεται η πάθησή του. Του φανερώνονται δυνάμεις “αποκαλυπτικές για τους σκοτεινούς θησαυρούς του υποσυνείδητου και για την κρυφή, ανεκμετάλεφτη παντοδυναμία της ψυχής”.

Το θέμα που πραγματεύεται η συγγραφέας και ψυχαναλύτρια Βέρα Παύλου στο ολιγοσέλιδο βιβλίο της *Στην εντατική* (εκδ. Επέκεινα, 2021) είναι ενδιαφέρον και ασυνήθιστο: μια εβδομάδα παραμονής της σε Μονάδα Εντατικής Θεραπείας, στην καρδιά της πανδημίας του κορωνοϊού. Η κλινική στην οποία νοσηλεύεται η συγγραφέας-ηρωίδα δεν είναι κλινική κόβιντ. Για προληπτικούς λόγους οι ιατροί αποφασίζουν να μπει στην εντατική. Σε χρόνο ενεστώτα ο αναγνώστης παρακολουθεί όσα της συμβαίνουν: συζητήσεις με γιατρούς και νοσηλευτές, θεραπευτικές αγωγές, περιγραφές του χώρου, όνειρα, συναισθήματα και στοχασμούς που ανακινεί η κατάσταση της, συνθέτουν ένα χρονικό δεξιοτεχνικά γραμμένο και περίτεχνα δομημένο.

«Το να μπει σε Μονάδα Εντατικής Θεραπείας σε καλή κατάσταση, έχοντας τις αισθήσεις σου, μιλώντας, συμμετέχοντας είναι μία σπάνια και μοναδική συνθήκη. Δίχως να το επιδιώκεις, με μια σπρωξιά της άδηλης πλευράς της ζωής, γίνεσαι μάρτυρας (temoijn) με όλες τις σημασίες της λέξης», γράφει η ίδια.

«Η πανδημία είναι μια παλινδρόμηση της ανθρωπότητας στο σημείο μηδέν. Είναι η ασθένεια του πλανήτη. Η φύση, το περιβάλλον, βρίσκονται σε τέλεια ανισορροπία. Το σύμπτωμα είναι ο ιός, οι ασθένειες, οι θάνατοι. Όπως το ανθρώπινο σώμα φτάνει σε

ανισορροπία και βγάζει τα ερωτήματά του, την ομιλία του με τα συμπτώματά του, έτσι και ο πλανήτης νοσεί. Συντονιζόμαστε. Σε μια προσωπική στιγμή του υποφέρειν βρέθηκα συντονισμένη με το υποφέρειν της ανθρωπότητας και δη στο μάτι του κυκλώνα, στην Εντατική».

Η Zdravka Mihaylova σπούδασε Δημοσιογραφία και Μέσα μαζικής ενημέρωσης στο Πανεπιστήμιο της Σόφιας και έκανε μεταπτυχιακές σπουδές με θέμα «Ευρωπαϊκή οργάνωση και διπλωματία» στο Πανεπιστήμιο Αθηνών. Είναι μεταφράστρια της ελληνικής λογοτεχνίας.

***Bir Sürgün*: Ένα μυθιστόρημα για τη φυματίωση
του Yakup Kadri Karaosmanoğlu**

Börte SAGASTER

sagaster@ucy.ac.cy

Το μυθιστόρημα *Bir Sürgün* (Μία εξορία, 1937) του Yakup Kadri Karaosmanoğlu είναι για έναν Τούρκο γιατρό που μετανάστευσε στο Παρίσι το 1904, όπου ήθελε να ολοκληρώσει τις σπουδές του στην ιατρική. Ωστόσο, η παραμονή του εκεί χαρακτηρίζεται από απογοητεύσεις και αποτυχίες. Δεν κατάφερε να προσαρμοστεί αρκετά ούτε στη γαλλική κοινωνία ούτε και στην κοινωνία των Τούρκων μεταναστών. Παντού ένιωθε ξένος και παρεξηγημένος. Βαθιά απογοητευμένος από την ταραγμένη παριζιάνικη κοινωνία στα τέλη του 19^{ου} και τις αρχές του 20^{ου} αιώνα, η οποία είναι ένα χωνευτήρι διαφορετικών λαών, πολιτισμών και πολιτικών ιδεολογιών, αρρωσταίνει τελικά από φυματίωση.

Με βάση την προϋπόθεση ότι «κάθε εποχή έχει την επιδημία που της αξίζει» (Ö. von Horvarth), θα ήθελα να χρησιμοποιήσω το παράδειγμα του μυθιστορήματος «*Bir Sürgün*» για να διερευνήσω το ερώτημα γιατί η φυματίωση στην τουρκική λογοτεχνία στο τέλος του 19^{ου} αιώνα κατέχει τόσο περίοπτη θέση.

Η Börte Sagaster σπούδασε τουρκολογία και ισλαμικές σπουδές στα πανεπιστήμια του Φράιμπουργκ και του Αμβούργου. Είναι αναπληρώτρια καθηγήτρια οθωμανικής και τουρκικής λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο Κύπρου.

**Επιδημία και εθνική ιδιομορφία
στην Αμαρτωλή αγάπη του Ζωγράφου Ζαχάρι του Πάβελ Σπάσοβ**

Velichka SIMONOVA-GROZDEVA
red3grozdeva@yahoo.com

Η λυρική νουβέλα *Η αμαρτωλή αγάπη του Ζωγράφου Ζαχάρι* συγκαταλέγεται στα πιο εμβληματικά μονολογικά κείμενα της σύγχρονης βουλγαρικής λογοτεχνίας. Το θέμα της εμπνεύστηκε από τη συνάντηση του πολυγραφότατου Πάβελ Σπάσοβ με δύο επιτάφιες πλάκες στην πόλη του Σάμοκοβ, γνωστή για την Σχολή ζωγραφικής και αιογραφίας της. Το έργο εξιστορεί τον ανεκπλήρωτο θλιβερό πόθο του Ζαχάρι Χ. Ζογκράφ -του ελευθερόφρονος, καινοτόμου, ταλαντούχου αιογράφου και προσωπογράφου της βουλγαρικής Παλιγγενεσίας- για την όμορφη Χριστιανία, τη γυναίκα του μεγάλου αδερφού του, στο οποίο ένα αδυσώπητο θανατικό, η επιδημία τύφου του 1853, βάζει απρόσμενα συγκλονιστικό τέλος. Η νουβέλα γράφτηκε το 1957 ως έργο απαγγελίας. Παρόλο που το κείμενο δεν είναι απολύτως βιογραφικό (στην πραγματικότητα ο ζωγράφος ένιωθε υική αφοσίωση και φιλία προς τη Χριστιανία, γιατί τον έχει μεγαλώσει), αγαπήθηκε από το κοινό για το λυρικό του ύφος. Η νουβέλα έχει τέσσερις εκδόσεις, έχει ανεβεί ως μονόδραμα και ως όπερα δωματίου, μεταφράστηκε στα ρωσικά και στα τσεχικά. Μέχρι στιγμής δεν έχει γίνει απόπειρα μετάφρασής της στα ελληνικά, και η παρούσα ανακοίνωση επιδιώκει επίσης να κινήσει το ενδιαφέρον των μεταφραστών λογοτεχνίας. Πέρα από ένα αισθητικό και συναισθηματικό βίωμα, η νουβέλα και η προσωπικότητα του ζωγράφου θα προσέφεραν στον Έλληνα αναγνώστη συνειρμούς γλωσσικού, γνωστικού και ερευνητικού ενδιαφέροντος, συνδεδεμένους τρόπον τινά με την Ελλάδα. Για να επιτευχθεί όμως αυτός ο στόχος ο μεταφραστής πρέπει να αποδώσει πιστά τόσο την αρχαΐζουσα γλώσσα και τον ιδιότυπο ρυθμό του έργου, όσο και το τοπικό χρώμα της τότε βουλγαρικής ιστορικής πραγματικότητας, της εποχής της Τουρκοκρατίας και της δύσκολης αντιμετώπισης διάφορων επιδημιών.

Η Velichka Simonova-Grozdeva είναι Επίκουρη καθηγήτρια στο Πανεπιστήμιο του Πλόβντιβ «Παισι Χιλεντάρσκι» (Βουλγαρία). Σπούδασε Εφαρμοσμένη γλωσσολογία – νεοελληνική και γερμανική γλώσσα στο Πανεπιστήμιο του Βελίκο Τάρνοβο.

Κριτική της κοινωνίας και της εξουσίας στο διήγημα του Reşat Nuri Güntekin “Επιδημία”

Ahmet YIKIK

ahmetyikik@hotmail.com

Ο Reşat Nuri Güntekin (1889-1956) είναι ένας από τους σημαντικότερους συγγραφείς της σύγχρονης τουρκικής λογοτεχνίας. Ξεκίνησε την συγγραφική του καριέρα κατά την τελευταία περίοδο της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας, όταν ο εξευρωπαϊσμός στην τουρκική λογοτεχνία είχε δημιουργήσει μια νέα δυναμική. Καταφέρνει να γίνει ένας από τους πιο δημοφιλείς συγγραφείς της Τουρκίας με τα έργα του που γράφτηκαν κατά την περίοδο της Δημοκρατίας. Ο συγγραφέας αντικατοπτρίζει τις κοινωνικές, οικονομικές και πολιτικές συνθήκες της περιόδου που έζησε με ρεαλιστική και κριτική στάση και υπογραμμίζει την σημασία μιας δυτικού τύπου εκπαίδευσης. Μιλά επίσης για τα προβλήματα της φτωχολογιάς και τον φανατισμό, ιδιαίτερα στις υπανάπτυκτες περιοχές της Ανατολίας, και υποστηρίζει την άποψη ότι αυτά τα προβλήματα μπορούν να ξεπεραστούν με την υιοθέτηση πιο προοδευτικών πολιτικών.

Σε αυτή την μελέτη, στο πλαίσιο της κοινωνιολογίας της λογοτεχνίας, θα μελετηθεί το διήγημα του συγγραφέα με τον τίτλο “Επιδημία” (1935-36), που είναι το πρώτο διήγημα στην τουρκική λογοτεχνία που επικεντρώνεται στο θέμα της επιδημίας. Η πλοκή εκτυλίσσεται σε ένα χωριό όπου εξετάζονται οι δυσλειτουργικές γραφειοκρατικές σχέσεις κέντρου και περιφέρειας. Απεικονίζεται η κοινωνική διαστρωμάτωση στην ύπαιθρο και η απώλεια ανθρώπινων ζώων που επιφέρει η επιδημία, λόγω λανθασμένων πρακτικών που απορρέουν από άγνοια και θρησκευτικό φανατισμό, καθώς και η παντελής έλλειψη υπηρεσιών υγείας που θα έπρεπε να παρέχει το κράτος. Ο Güntekin δημιουργεί έναν λόγο αναμειγμένο με χιούμορ και ειρωνεία εργαλειοποιώντας το πρόβλημα της επιδημίας για να ασκήσει κριτική στην κοινωνία αλλά και στην εξουσία.

Ο Ahmet Yikik σπούδασε τουρκική γλώσσα και φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Ege της Τουρκίας και στο Πανεπιστήμιο Κύπρου. Είναι λέκτορας σύγχρονης τουρκικής λογοτεχνίας στο Πανεπιστήμιο Κύπρου

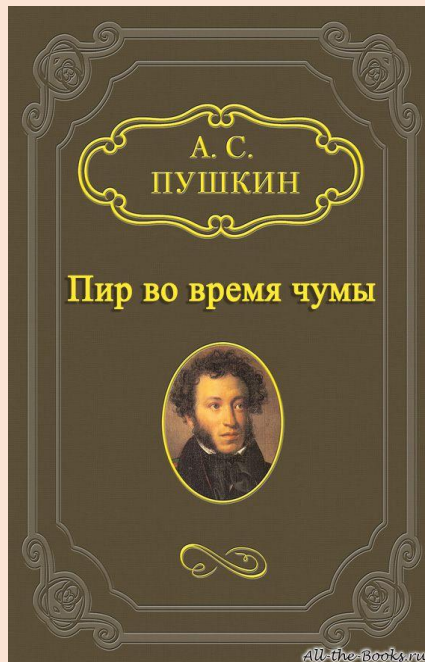
Η πανδημία και η λογοτεχνία. Οι όψεις της επιδημίας στη ρωσική λογοτεχνία

Στεφανία ΑΜΟΙΡΙΔΟΥ

samoirid@bscc.duth.gr

Οι πανδημίες συνοδεύουν την ανθρωπότητα σε όλη την ιστορία της. Η ξαφνική εμφάνισή τους αλλά και οι τρομακτικές συνέπειές τους επηρέαζαν τη φαντασία των συγγραφέων της αρχαιότητας και συνεχίζουν να επηρεάζουν και μέχρι σήμερα. Στην αρχαιότητα παρουσιάζεται η τάση η οποία απεικονίζει τη γενική πεποίθηση περί της εκδήλωσης της οργής των θεών απέναντι στον άνθρωπο. Μετά την εξάπλωση του Χριστιανισμού και ιδιαίτερα στον Μεσαίωνα, στην κοινωνία ενισχύεται η ιδέα της επιδημίας ως μαστιγας και τιμωρίας του Θεού για τις επίγειες παραβάσεις, όπου ο τέταρτος καβαλάρης της Αποκάλυψης περνάει τακτικά σε όλη την Ευρώπη, σπέρνοντας τον λοιμό τριγύρω.

Στις πανδημίες, όπως και σε πολλά άλλα πράγματα, η Ρωσία παρουσιάζει ένα δικό της ιδιαίτερο δρόμο. Αρκετές ήταν οι επιδημίες όπως της πανώλης, της χολέρας και του τύφου που βρήκαν την απεικόνισή τους στη ρωσική λογοτεχνία. Κυρίως όλοι οι συγγραφείς του «χρυσού αιώνα» βρέθηκαν σε καραντίνα ή αναγκάστηκαν οι ίδιοι να αντιμετωπίσουν τις επιδημίες, όπως π.χ. ο Α. Σ. Πούσκιν, ο Μ. Λέρμοντοφ, ο Ι. Τουργκένεφ, ο Ν. Γκόγκολ, ο Α. Τσέχωφ και άλλοι. Έτσι, οι επιδημίες είναι ένα από τα βασικά θέματα όχι μόνο της παγκόσμιας αλλά και της ρωσικής λογοτεχνίας. Οι Ρώσοι συγγραφείς προσπαθούν να ερμηνεύσουν το φαινόμενο αυτό μιλώντας για «μεγάλα θέματα»: για τη ζωή, το θάνατο, την αγάπη, την τιμή, την αδικία και τη θλίψη. Στην εισήγησή μας θα γίνει μια προσπάθεια επισκόπησης του φαινομένου της επιδημίας και της πανδημίας στα έργα των Ρώσων λογοτεχνών.

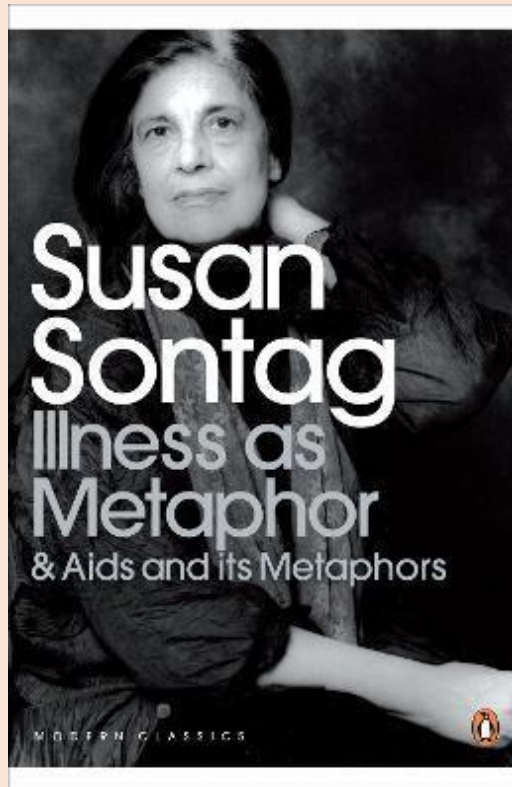
Η Στεφανία Αμοιρίδου είναι κάτοχος πτυχίου του Τμήματος Ιστορίας-Εθνολογίας του Δημοκριτείου Πανεπιστημίου Θράκης και του Τμήματος Ρωσικής φιλολογίας του Κρατικού Πανεπιστημίου της Τιφλίδας και διδακτορικού διπλώματος του Πανεπιστημίου Σόφιας «Αγ. Κλήμεντ Όχριντσκι». Είναι Επίκουρη καθηγήτρια στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.

Το AIDS στη νεοελληνική λογοτεχνία: Η “μεταφορά της νόσου” και η νοηματοδότηση της επιδημίας μέσα από τρία λογοτεχνικά έργα: *Γεύση πικραμύγδαλου* (Μάνου Κοντολέων, 1996), *Και βέβαια δε σας αφορά* (Αλεξάνδρας Αθηναίου, 2007), *Ο Αφανισμός του Νίκου* (Αύγουστου Κορτώ, 2008)

Γαρυφαλλιά ΘΕΟΔΩΡΙΔΟΥ
gariftheo@otenet.gr

Ο τρόπος που αντιλαμβανόμαστε μια νόσο δεν έχει αποκλειστική σχέση με τα μετρήσιμα ιατρικά δεδομένα, ακόμη και όταν η ιατρική τη μεταβάλλει άρδην και από θανατηφόρα τη μετατρέπει σε αντιμετωπίσιμη χρόνια νόσο. Ο βαθμός του πόσο θανατηφόρος είναι, η εννοιολόγησή της (π.χ.) ως «μάστιγας» ή ως τιμωρίας επί προσωπικών «αμαρτιών» που προσδιορίζεται ως επί το πλείστον από το πολιτιστικό μόρφωμα το οποίο καθορίζει το ανεκτό, το δημόσιο ή ιδιωτικό, το επικίνδυνο, κατέστησαν το AIDS μια «επιδημία της νοηματοδότησης», με την έννοια ότι «η ίδια η φύση του AIDS είναι κατασκευασμένη μέσω της γλώσσας». Κατά τη S. Sontag, «οι αρρώστιες γύρω από τις οποίες συγκεντρώνονται οι νεώτερες φαντασιώσεις (...) θεωρούνται μορφές αυτοτιμωρίας, αυτοπροδοσίας». Σε αυτές προστίθεται το AIDS, διότι κατέλαβε μεγάλο μέρος των λαϊκών φαντασιώσεων, τις οποίες μέχρι πρότινος εξυπηρετούσε ο «φοβερός» στο συλλογικό συνειδητό καρκίνος.

Στην εργασία μου μελετώ το AIDS σε σχέση με 1) τον φόβο: ο φόβος συνδέεται με την ιδέα του θανάτου, το νόημα του AIDS περικλείεται ανάμεσα στον φόβο και στη σιωπή (που φτάνει έως την άρνηση και τον αποκλεισμό του λόγου). Η αρχική άγνοια για τη φύση της νόσου και η αμηχανία της ιατρικής κοινότητας απέναντι στη νέα ασθένεια σε συνδυασμό με τον τρομοκρατικό δημόσιο λόγο δημιούργησαν κλίμα έντονου φόβου, που κατά τη δεκαετία του '90 εκφράστηκε μέσω συγκεκριμένης σημειολογίας: ζοφερά τηλεοπτικά μηνύματα, μακάβρια σκηνικά νεκροταφεία, νοσοκομείων, λερών τόπων ή μορφών (π.χ.) Χάρου, ταφόπλακας ή ωρολογιακής βόμβας· (μελετώ) τις εικόνες στη λογοτεχνία (και όχι μόνον), οι οποίες αναπαριστούν, προσλαμβάνουν και ως εκ τούτου εννοιοδοτούν το AIDS ως φόβητρο, 2) το πώς το διττό κοινωνικοπολιτισμικό «νόημα» του AIDS μεταξύ θανατοφιλίας και ηθικού πανικού καθόρισε την υφολογία των λόγων περί τη νόσο, που κυμαίνονταν από την αφελή συνωμοσιολογία μέχρι την ιδέα της τιμωρίας - «πανούκλας», 3) (ειδικότερα) την εννοιολόγηση της συγκεκριμένης νόσου υπό το βάρος του στίγματος της παραβατικότητας. Διότι η ερώτηση «γιατί σ' εμένα;», σημαίνει ότι «είναι άδικο» και προσιδιάζει σε ασθένειες που πλήττουν το άτομο υπό την ιδέα της τιμωρίας (πρβλ. καρκίνος και AIDS). Νόσους, δηλαδή, στις οποίες ανεξάρτητα από τα «αντικειμενικά» αίτια τους, υφέρπει ευρέως η πίστη ότι απαιτείται μια ορισμένη εσωτερική προδιάθεση που συμβάλλει στο να προσβληθεί κάποιος/α από αυτήν.

Η Γαρυφαλλιά Θεοδωρίδου είναι απόφοιτος του Τμήματος Φιλοσοφίας, Παιδαγωγικής και Ψυχολογίας του Αριστοτελείου Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης. Είναι Δρ. Λαογραφίας και Μεταδιδακτορική ερευνήτρια στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

Μια μυθοπλαστική εκδοχή της επιδημίας πανώλης στην Ήπειρο των αρχών του 19^{ου} αιώνα: το διήγημα «Η εκδίκηση» του Φρίζου Τζιόβα

Θανάσης Β. ΚΟΥΓΚΟΥΛΟΣ

akougkou@he.duth.gr

Ο ποιητής και πεζογράφος της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς Φρίζος Τζιόβας γεννιέται στους Ασπράγγελους (Δοβρά) Ζαγορίου το 1919, σπουδάζει στη Ζωσιμαία Παιδαγωγική Ακαδημία των Ιωαννίνων και επιστρατεύεται για τον ελληνοϊταλικό πόλεμο. Παρότι στα γράμματα είναι περισσότερο γνωστός για την ποίησή του, δημοσιεύει διηγήματα στο περιοδικό *Ενδοχώρα* των Ιωαννίνων κατά τις αρχές της δεκαετίας του 1960. Το 1991 συγκεντρώνει τα έως τότε σκόρπια σε διάφορα περιοδικά πεζά του στη συλλογή *Εξοδος για πάντα*. Το βιβλίο αυτό ωθεί τον Αλέξανδρο Αργυρίου να τον συμπεριλάβει αναδρομικά στους πεζογράφους της πρώτης μεταπολεμικής γενιάς. Η πεζογραφία του Τζιόβα εστιάζει σε συμβάντα και πρόσωπα από τη γενέτειρά του, που ανάγονται στην εποχή του Αλή Πασά, στο τέλος της τουρκοκρατίας και στη ζοφερή περίοδο του πολέμου του 1940 και της Κατοχής.

Στο διήγημα «Η εκδίκηση» από τη συλλογή *Εξοδος για πάντα*, το οποίο πρωτοδημοσιεύεται στο περιοδικό *Ηπειρωτικό Ημερολόγιο* το 1989, μυθοποιείται η επιδημία πανώλης που εκδηλώνεται από το 1812 έως το 1823 στις περιοχές της Ηπείρου και της Αλβανίας. Σύμφωνα με τις ιστορικές πηγές, ο Αλή Πασάς υιοθετεί άμεσα και αυστηρά μέτρα με αποτέλεσμα τη συγκράτηση της ασθένειας για μεγάλο χρονικό διάστημα έξω από τον ηπειρώτικο χώρο. Εντούτοις, το 1816 παρατηρείται κρούσμα πανώλης στα Γιάννενα και από τον Μάιο του ίδιου έτους αποδεκατίζεται η Άρτα. Το διήγημα του Τζιόβα συνιστά ιστορική μυθοπλασία και αναπαράγει έναν λαϊκό θρύλο. Διαδραματίζεται κατά τη δεύτερη δεκαετία του 19^{ου} αιώνα στο χάνι της τοποθεσίας «Βρύση πασιά» στην περιφέρεια της Δοβράς Ζαγορίου. Ο νεαρός υπηρέτης του χανιού εκστασιάζεται από μία Αρβανίτισσα γυναίκα, που την παρατά ο μπέης άντρας της γιατί εμφανίζει συμπτώματα πανούκλας. Ο χαντζής εγκαταλείπει το χάνι κι ο υπηρέτης μένει μόνος στο χάνι με την άρρωστη. Οι Οθωμανοί χωροφύλακες, οι ζαπτιέδες, βάζουν το χάνι σε καραντίνα. Η μητέρα του υπηρέτη πληρώνει τους ζαπτιέδες για να τον ελευθερώσει, αλλά ο δόλιος πρωτόπαπας του χωριού ξεσηκώνει τον κόσμο και αναγκάζει τον νεαρό να πεθάνει σε μία απόμακρη καλύβα που χρησιμεύει ως λοιμοκαθακτήριο. Η δυστυχημένη μάνα εκδικείται τον καταχθόνιο πρωτόπαπα μολύνοντας τη στέρνα του σπιτιού του με τα ρούχα του πεθαμένου παλληκαριού της.

Εταιρεία Ἑπειρωτικῶν Μελετῶν

Ἑπειρωτικό
Ἑπερολόγιο
1989

Ἰωάννινα

24
1989

Ο Θανάσης Κούγκουλος σπούδασε ιστορία και νέα ελληνική φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Ιωαννίνων. Είναι επίκουρος καθηγητής σημειωτικής λογοτεχνικής ανάλυσης και πολιτισμικής ερμηνείας στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.

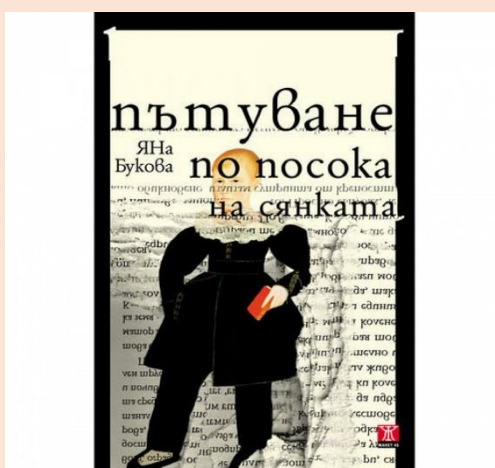
Όψεις της πανούκλας στη βουλγαρική λογοτεχνία: οι διαστάσεις του φόβου και οι συλλογικές ανθρώπινες συμπεριφορές

Χριστίνα ΜΑΡΚΟΥ
cmarkou@bscc.duth.gr

Στη βουλγαρική λογοτεχνία δεν διαμορφώθηκε μια ευδιάκριτη «γραμματεία της πανούκλας», η ασθένεια αυτή δεν αποτέλεσε σπουδαία θεματική, ιδιαίτερα σε σύγκριση με τη μυθολογική-λαογραφική επεξεργασία και την παρουσία της στην εκκλησιαστική εικονογραφία. Διότι στα λογοτεχνικά κείμενα λειτουργεί συνήθως ως πλαίσιο διάφορων φολκλορικών μοτίβων που αξιοποιούνται για να επανεξεταστούν κάποιες κατηγορίες ηθικού χαρακτήρα, όπως το καθήκον, η πίστη της αγάπης κ.λπ.

Παρά τη σποραδικότητα με την οποία εμφανίζεται, στην προτεινόμενη μελέτη θα επιχειρήσουμε να παρατηρήσουμε τα χαρακτηριστικά της αναπαραγωγής του «μητρότυπου της πανούκλας» με βάση δυο λογοτεχνικά έργα: α. το κλασικό διήγημα του Γιορντάν Γιόβκοβ «Στον καιρό της πανούκλας» από τον κύκλο «Θρύλοι του Αίμου» και β. το σύγχρονο μεταμοντέρνο μυθιστόρημα της Γιάννας Μπούκοβα *Ταξίδι προς την κατεύθυνση της σκιάς*. Θα στηριχτούμε στη μελέτη του Jean Delumeau *Le peur en Occident* (1978) και στα κοινά τυπολογικά χαρακτηριστικά που εξάγει (αρχική περιφρόνηση και άρνηση κακού, αιτιολόγηση και προάγγελοι της ασθένειας, συνειδητοποίηση και έλεγχος της καταστροφής, καραντίνα/πολιορκία, απόδραση, φόβος των άλλων κ.α.). Δεδομένης της παραδοχής ότι η λογοτεχνία αναλύει όχι τα κλινικά, αλλά τα κοινωνικά και τα ψυχονοητικά συμπτώματα της ασθένειας, θα αναδείξουμε:

1. Τον φόβο και τις λειτουργίες του και τις κλιμακούμενες ανθρώπινες αντιδράσεις σε συνθήκες εσχάτης απειλής.
2. Τις τυπολογικά όμοιες συλλογικές συμπεριφορές που σηματοδοτούν ακραία ψυχοκοινωνικά φαινόμενα: ενδεικτικά, δαιμονοποίηση της καθημερινότητας, αλλαγή της στάσης απέναντι στη ζωή και το θάνατο, απώλεια της ανθρώπινης επαφής και ενσυναίσθησης, κατάργηση της παραδοσιακής κοινωνικής δομής και των θεσμών, ολική κατάρρευση της οικογενειακής αλληλεγγύης, παράνοια, κ.λπ.

Η Χριστίνα Γ. Μάρκου είναι κάτοχος πτυχίου Σλαβικής φιλολογίας και διδακτορικού διπλώματος Συγκριτικής και Βαλκανικής γλωσσολογίας του Πανεπιστημίου της Σόφιας. Είναι Αναπληρώτρια καθηγήτρια στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.

Επιδημίες ευλογιάς στο τέλος 17ου αιώνα και αρχές 18ου: οι έρευνες και η εύρεση του εμβολίου του δαμαλισμού από τους Ε. Τιμόνη και Ι. Πυλαρινό

Νικόλαος ΜΑΥΡΕΛΟΣ

nmavrelo@helit.duth.gr

Η ανακοίνωση θα εστιάσει στις επιδημίες της ευλογιάς κατά την περίοδο από το τέλος του 17ου αιώνα ως τις αρχές του 18ου, με επίκεντρο τις έρευνες των Εμμανουήλ Τιμόνη και Ιάκωβου Πυλαρινού στα πρώτα χρόνια του 18ου αιώνα, οι οποίες οδήγησαν στην εύρεση, τεκμηρίωση και παρουσίαση του εμβολίου για την αρρώστια με επιστολή του Τιμόνη στην Royal Society of London το 1713, η οποία αναγνώστηκε το 1714 και κατόπιν δημοσιεύτηκε στα πρακτικά της Royal Society, στην οποία ο Χιώτης γιατρός παρουσίαζε το εμβόλιο. Ο Πυλαρινός δημοσίευσε σε βιβλίο (1715) την περιγραφή των πειραμάτων των δύο σε καιρό πανδημιών και της εφεύρεσης του εμβολίου. Οι δύο αυτοί φίλοι, γιατροί και ερευνητές ξεχάστηκαν σύντομα στον δυτικό κόσμο αλλά είχαν εξαιρετική τύχη στην Ανατολή, ιδίως ο δεύτερος που εργάστηκε στη Ρωσία. Τα τελευταία μόνο χρόνια οι Άγγλοι αποδέχτηκαν το γεγονός ότι δεν εφηύρε το εμβόλιο ο Edward Jenner, τον οποίο ως πρόσφατα ανέφεραν ως πρωτοπόρο, αλλά οι δύο προαναφερθέντες Έλληνες.

Ο Νικόλαος Μαυρέλος σπούδασε φιλολογία στο Πανεπιστήμιο Κρήτης και στο Πανεπιστήμιο Κύπρου. Είναι καθηγητής νεοελληνικής φιλολογίας στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.

**Η Πανδημία ως ένα παράλληλο αφήγημα σε ένα τουρκικό μυθιστόρημα:
Μεχμέτ Έρογλου, *Οι Δέκα Μέρες Ενός Ανθρώπου με Απορίες***

Ηρακλής ΜΗΛΛΑΣ
hmillas@yahoo.com

«Στις μέρες του Κορωνοϊού όπου οι μάσκες πωλούνται στη μαύρη αγορά και ο κόσμος φοβισμένος κλείνεται στο σπίτι του ...». Αυτές είναι οι πρώτες λέξεις στο οπισθόφυλλο του μυθιστορήματος του Μεχμέτ Έρογλου (Mehmet Eroglu) *Οι Δέκα Μέρες Ενός Ανθρώπου με Απορίες* (Merakli Adamın On Günü), που διαδραματίζεται στην Κωνσταντινούπολη και που εκδόθηκε το 2021. Όντως το σκηνικό είναι αυτό της πανδημίας του 2020 όπου ο ήρωας του έργου αναζητεί μια γυναίκα που περιέργως εξαφανίστηκε. Ο συγγραφέας αναφέρεται στην πανδημία περίπου πενήντα φορές αλλά χωρίς να συνδέει άμεσα και οργανικά την πλοκή με το σκηνικό του Covid 19. Παρεμπιπτόντως διαβάζουμε για τις μάσκες – ότι πωλούνται ακριβά, πώς δεν φοριούνται, πότε θα πρέπει να φορεθούν δύο μαζί - για τον φόβο του συνωστισμού, για το πώς συμπεριφέρονται ορισμένοι σε διάφορους χώρους, για την καραντίνα, για τις σχετικές απαγορεύσεις, για τον αριθμό των κρουσμάτων, για τις αποστάσεις που πρέπει να κρατηθούν κ.ά. Αλλά η πανδημία εμφανίζεται μόνο ως μια υπενθύμιση ότι υπάρχει και πάντα άσχετα με τις εξελίξεις του αφηγήματος. Ο αναγνώστης θα μπορούσε να βγάλει το συμπέρασμα ότι όλα στο μυθιστόρημα θα είχαν λειτουργήσει με τον ίδιο τρόπο και αν δεν υπήρχε η πανδημία. Η πανδημία, οι επιπτώσεις της και οι σχετικές συμπεριφορές των Τούρκων πολιτών αποτελούν ένα παράλληλο αφήγημα. Εκτός από μια περιγραφή για το τι έχει συμβεί με την πανδημία συνυπάρχει και μια κοινωνική κριτική: κάποτε ο συγγραφέας μέμφεται τη συμπεριφορά των πολιτών και άλλοτε τις ελλείψεις της πολιτείας.

Ο Ηρακλής Μήλλας σπούδασε πολιτικός μηχανικός και είναι κάτοχος διδακτορικού στην πολιτική επιστήμη από το Πανεπιστήμιο της Άγκυρας. Μετέφρασε ελληνική ποίηση στα τουρκικά και έγραψε εκτενώς για τις διαπολιτισμικές σχέσεις Ελλήνων και Τούρκων. Δίδαξε και στις δύο χώρες.

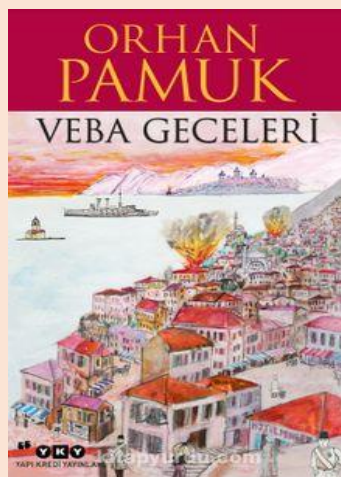
Νύχτες Πανώλης του Orhan Pamuk: Η επιδημία στην ιστοριογραφική μεταμυθοπλασία ως παρωδία της διαδικασίας εθνογένεσης

Γιώργος ΣΑΛΑΚΙΔΗΣ
gsalakid@bscc.duth.gr

Ο Orhan Pamuk με συστηματικό τρόπο, στο σύνολο σχεδόν του έργου του, επιστρέφει στο παρελθόν της Τουρκίας, σπάζοντας οριστικά μια μακρά παράδοση στη σύγχρονη τουρκική λογοτεχνία που ήθελε να διαρρήξει πλήρως τους δεσμούς της με το οθωμανικό παρελθόν. Είχαν προηγηθεί και άλλες προσπάθειες, όπως αυτή του Ahmet Hamdi Tanpınar, τον οποίο ο Pamuk συχνά επικαλείται, όμως μόνο μετά τη δεκαετία του 1980 η στροφή αυτή θα πάρει πιο ευδιάκριτα χαρακτηριστικά.

Το τελευταίο έργο του Pamuk, *Νύχτες Πανώλης (Veba Geceleri)*, είναι ένα μεταμοντέρνο ιστορικό μυθιστόρημα, ή, για να χρησιμοποιήσουμε την ορολογία της Linda Hutcheon, πρόκειται για 'ιστοριογραφική μεταμυθοπλασία' (historiographic metafiction). Το είδος αυτό χαρακτηρίζεται αφενός από έντονη αυτοστοχαστικότητα ή αυτοαναφορικότητα και αφετέρου από την τεχνική της παρωδιακής διακειμενικότητας. Πράγματι και τα δύο αυτά στοιχεία υπάρχουν έντονα στις *Νύχτες Πανώλης*: η αφηγήτρια τόσο στην εισαγωγή, όσο και στο κύριο μέρος και τον επίλογο σε πολλά σημεία σχολιάζει, συζητάει τον τρόπο με τον οποίο είναι γραμμένο αυτό το βιβλίο. Από την άλλη πλευρά παρωδεί έντονα τους τρόπους με τους οποίους δημιουργείται ένα έθνος-κράτος και συνδιαλέγεται τόσο με ιστορικά γεγονότα από την πρόσφατη τουρκική ιστορία όσο και με κείμενα ιστορικής μυθοπλασίας αλλά και πολιτικής θεωρίας.

Στην παρούσα εργασία θα ανιχνευτεί ο τρόπος με τον οποίο η επιδημία πανώλης που ξεσπά σε ένα φανταστικό οθωμανικό νησί γίνεται μοχλός κινητοποίησης της διαδικασίας δημιουργίας ενός έθνους-κράτους. Πρόκειται βέβαια για μια αλληγορία της δημιουργίας του σύγχρονου τουρκικού κράτους. Η θέση που θα υποστηρίξουμε είναι ότι ο νομπελίστας Τούρκος συγγραφέας με το τελευταίο του αυτό έργο αφενός παρωδεί τους εθνικούς μύθους της χώρας του κι αφετέρου, όσο αντιφατικό κι αν ακούγεται αυτό, συμβιβάζεται με αυτούς.

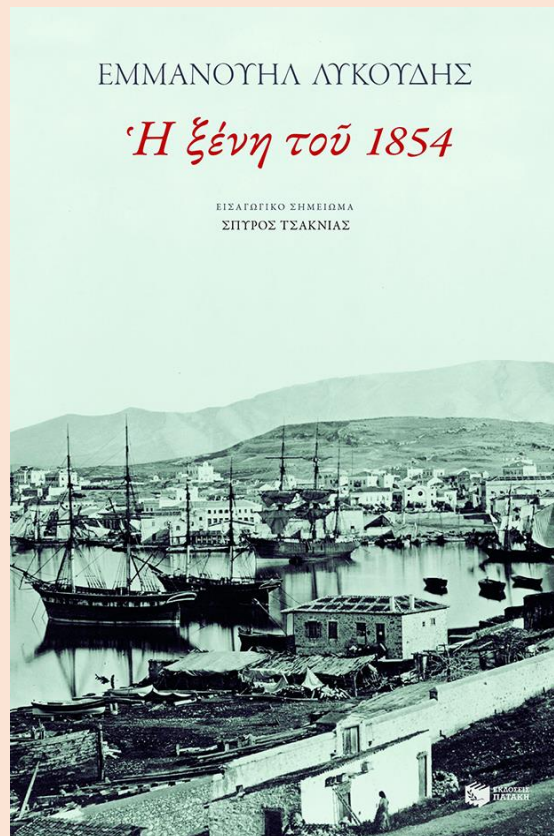

Ο Γιώργος Σαλακίδης σπούδασε κλασική φιλολογία στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης και τουρκολογία στο Ludwig-Maximilians-Universität του Μονάχου. Διδάσκει οθωμανική και τουρκική γλώσσα και γραμματεία στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.

Η Ξένη του 1854 και η πανδημία Covid - 19: Τρόμος του ανεξέλεγκτου, κοινωνική απορρύθμιση και «ανομία» σε κοινή διαδρομή. (Με τη «συνδρομή» του Εμμανουήλ Λυκούδη, Zygmunt Bauman, του Θουκυδίδου και του αθηναϊκού Τύπου της περιόδου 2019-2022)

Μανόλης ΣΕΡΓΗΣ
msergis@otenet.gr

Με βάση το διήγημα του Εμμ. Λυκούδη 'Η Ξένη του 1854' (αναφέρεται στην πανδημία πανούκλας που ενέσκηψε στον Πειραιά και στην Αθήνα το έτος αυτό), τις απόψεις του κοινωνιολόγου-στοχαστή Zygmunt Bauman για τον τρόμο του διαχρονικού ανθρώπου ενώπιον του ανεξέλεγκτου φόβου (την αδυναμία ελέγχου του την ονομάζει «ακατανοησία»), τις απόψεις του Θουκυδίδου για τις κοινωνικές και ηθικές επιπτώσεις του λοιμού στην Αθήνα (430-427 π.Χ.) και τα δημοσιεύματα του σύγχρονου αθηναϊκού Τύπου, μελετώ (ειδικότερα) τα φαινόμενα της κοινωνικής απορρύθμισης και της «ανομίας» που παρατηρήθηκαν στην Αθήνα του 1854 και στην Ελλάδα της περιόδου μετά το 2019. Η μεταξύ τους διαλεκτική, ως κριτικό συμπέρασμα της εργασίας, θα πρέπει να δημιουργεί στον κριτικά σκεπτόμενο σύγχρονο Έλληνα ένα ακόμη είδος ισχυρού και (προπάντων) πραγματικού-υπαρκτού φόβου, αποτελεί πάντως μία ακόμη δικαίωση του προαναφερθέντος έλληνα ιστορικού.

Ο Μανόλης Σέργης σπούδασε Φιλολογία στη Φιλοσοφική Σχολή του Πανεπιστημίου Αθηνών και έκανε μεταπτυχιακές σπουδές στο Παιδαγωγικό Τμήμα Δημοτικής Εκπαίδευσης του ίδιου Πανεπιστημίου. Είναι Ομότιμος καθηγητής Λαογραφίας στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης

„Αταλάντευτος ανθρωπισμός”. Η ανάγκη από ενσυναίσθηση ή το φαινόμενο του placebo σε ένα διήγημα από την σύγχρονη βουλγαρική λογοτεχνία

Βιολέτα TZONTZOPOBA-ΙΩΑΝΝΙΔΗ
vilijonjorova@yahoo.gr

Στην εισήγηση εξετάζεται το διήγημα «Blood» της σύγχρονης Βουλγάρας συγγραφέως και μεταφράστριας Zdravka Evtimova. Η Zdravka Evtimova έχει τέσσερις συλλογές διηγημάτων και τέσσερα μυθιστορήματα που δημοσιεύτηκαν στα βουλγαρικά. Τα διηγήματά της έχουν εμφανιστεί σε πολλά διεθνή λογοτεχνικά περιοδικά. Το διήγημα «Blood» δημοσιεύτηκε το 2003 στα αγγλικά στο λογοτεχνικό περιοδικό Antioch Review. Το 2007 δημοσιεύτηκε στις ΗΠΑ με τον τίτλο „Blood” στην συλλογή με καλύτερες ιστορίες κάτω από 2000 λέξεις στα αγγλικά από τις ΗΠΑ και το εξωτερικό. Το 2015 ο Δανέζικος εκδοτικός οίκος Lindhardt og Ringhof Uddannelse συμπεριέλαβε την ιστορία σε σχολικό βιβλίο γυμνασίου. Η ιστορία περιλαμβάνεται και σε ένα εγχειρίδιο λογοτεχνίας της ΗΠΑ της 8ης τάξης λόγω του «αταλάντευτου ανθρωπισμού» της. Στους λαούς μας ο κανόνας υποδηλώνει μια ανθρώπινη συμπεριφορά απέναντι σε όλα τα γεγονότα που σχετίζονται με το θάνατο και τις ασθένειες. Η φιλανθρωπική, καλοπροαίρετη, ανιδιοτελής και κατανοητική στάση απέναντι στους ανθρώπους στο διήγημα της Zdravkas Evtimova είναι αυτονόητα και ταιριάζουν σε μέγιστο βαθμό στο ανθρώπινο είδος. Η «ανθρωπιά» είναι μέρος από τον τομέα των υψηλών ηθικών αξιών και αυτές, με τη σειρά τους, βρίσκονται στην ιδέα της «υψηλής» λογοτεχνίας.

Η Βιολέτα Τζοντζόροβα-Ιωαννίδη είναι κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος Παιδαγωγικής του Πανεπιστημίου Θράκης της Βουλγαρίας και διδάσκει βουλγαρική γλώσσα στο Δημοκρίτειο Πανεπιστήμιο Θράκης.

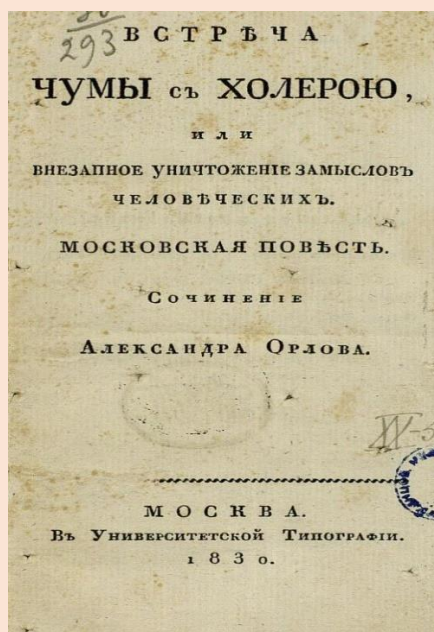
Η αποτύπωση των επιδημιών στην ταξιδιωτική λογοτεχνία της Ρωσίας του 19ου αιώνα

Τατιάνα ΤΡΙΑΝΤΑΦΥΛΛΙΔΟΥ
triantafillidou@del.auth.gr

Το ερευνητικό ενδιαφέρον της παρουσίασης εστιάζεται στην αποτύπωση των επιδημιών στη ρωσική γραμματεία του 19ου αιώνα. Στα πλαίσια αυτά διερευνώνται οι τρόποι με τους οποίους οι άνθρωποι σε διάφορες εποχές και τόπους αντιμετώπισαν καταστάσεις υγειονομικής κρίσης και η επίδραση διαφόρων παραγόντων, όπως η θρησκεία, το επίπεδο μόρφωσης των ανθρώπων, οι κρατικές δομές κ.α., στη δράση και στην αντί-δραση των ανθρώπων στις οριακές αυτές καταστάσεις και πώς αυτά αποτυπώθηκαν στα κείμενα της περιόδου αυτής.

Η έρευνα βασίστηκε κυρίως σε ρωσικά κείμενα που αντλήθηκαν, αφενός, από απομνημονεύματα Ρώσων διπλωματών, αξιωματικών και περιηγητών και, αφετέρου, από λογοτεχνικά έργα, αλλά, επιπλέον, και σε ρωσικές μεταφράσεις ξενόγλωσσων κειμένων. Πρόκειται για πλούσιο και πρωτότυπο υλικό, καθώς οι συγγραφείς αποτυπώνουν στα γραπτά τους εικόνες και καταστάσεις επιδημιών από τον χώρο της Ρωσικής Αυτοκρατορίας, αλλά και από τους χώρους της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας και της Ευρώπης.

Δεδομένης της παραπάνω πλούσιας γραπτής παραγωγής, το ειδικότερο ερευνητικό ενδιαφέρον μας επικεντρώνεται στο πώς αποτυπώνεται από τους συγγραφείς στα έργα τους η εμπειρία της εκάστοτε επιδημίας, τόσο στην ίδια τη Ρωσική Αυτοκρατορία, όσο και στις άλλες χώρες, συμπεριλαμβανομένου του Ελλαδικού χώρου, δηλαδή, με ποιους τρόπους αντιμετωπίστηκαν οι επιδημικές κρίσεις και, κυρίως, ποια ήταν η στάση, όχι μόνο η πρακτική, αλλά και η ψυχική, των ανθρώπων απέναντι στις μολυσματικές ασθένειες.

Η Τατιάνα Τριανταφυλλίδου σπούδασε Ρωσική γλώσσα και λογοτεχνία στο Παιδαγωγικό Ινστιτούτο του Ορέχβοβο-Ζούεβο. Είναι Επίκουρη καθηγήτρια στο Αριστοτέλειο Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης.

Χρήστος ΧΑΡΤΟΜΑΤΣΙΔΗΣ
chris.hartist@gmail.com

Ο συγγραφέας θα διαβάσει το διήγημά του με τίτλο 'Ηλεκτροσόκ'.

Ο Χρήστος Χαρτοματσίδης γεννήθηκε στη Βουλγαρία, σε οικογένεια Ελλήνων πολιτικών προσφύγων. Σπούδασε Ιατρική και σήμερα εργάζεται ως Διευθυντής Μικροβιολογίας στο Γ. Ν. Κομοτηνής. Δημοσιεύει διηγήματα και μεταφράσεις σε λογοτεχνικά περιοδικά. Έχει εκδώσει τέσσερα μυθιστορήματα, τρεις συλλογές διηγημάτων και μία νουβέλα. Θεατρικά έργα του έχουν ανέβει στο ΔΗΠΕΘΕ Κομοτηνής, σε θέατρα της Θεσσαλονίκης και σε κρατικό θέατρο της Βουλγαρίας.